

Chương 6
QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC LAO ĐỘNG,
HƯỚNG NGHIỆP - DẠY NGHỀ

Học viên nắm được một số vấn đề cơ bản trong quản lý hoạt động giáo dục lao động, hướng nghiệp, dạy nghề. Từ đó học viên có thể liên hệ, vận dụng những vấn đề đó phù hợp với thực tiễn công tác ở địa phương, nâng cao trách nhiệm nhằm góp phần thúc đẩy có hiệu quả các hoạt động này.

I. QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC LAO ĐỘNG KỸ THUẬT TRONG TRƯỜNG TRUNG HỌC

1. Mục đích, yêu cầu của hoạt động giáo dục lao động kỹ thuật trong trường trung học

1.1. Mục đích

- Góp phần tích cực vào việc đào tạo học sinh theo mục tiêu, nguyên lý giáo dục của Đảng:

Điều 27: Mục tiêu của giáo dục phổ thông.

Giúp học sinh phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản, phát triển năng lực cá nhân, tính năng động và sáng tạo, hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa, xây dựng tư cách và trách nhiệm công dân, chuẩn bị cho học sinh tiếp tục học lên hoặc đi vào cuộc sống lao động, tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Giáo dục trung học cơ sở nhằm giúp học sinh củng cố và phát triển những kết quả của giáo dục tiểu học; có học vấn phổ thông ở trình độ cơ sở và những hiểu biết ban đầu về kỹ thuật và hướng nghiệp để tiếp tục học trung học phổ thông, trung cấp, học nghề hoặc đi vào cuộc sống lao động.

Giáo dục trung học phổ thông nhằm giúp học sinh củng cố và phát triển những kết quả của giáo dục trung học cơ sở, hoàn thiện học vấn phổ thông và có những hiểu biết thông thường về kỹ thuật và hướng nghiệp, có điều kiện phát huy năng lực cá nhân để lựa chọn hướng phát triển, tiếp tục học đại học, cao đẳng, trung cấp, học nghề hoặc đi vào cuộc sống lao động.

- Giúp học sinh nắm vững, củng cố, mở rộng kiến thức và thực hành những điều đã học được.

- Tăng cường thể lực, có ý thức và tinh thần sẵn sàng lao động, có óc thẩm mỹ về lao động.

- Rèn luyện phẩm chất của người lao động mới, có kỹ năng lao động, biết kết hợp lao động trí óc và lao động chân tay (*học đi đôi với hành*).

- Lao động để đem lại một số hiệu quả thiết thực:

- Hiệu quả lao động trong trường trung học trước hết là phục vụ cho giảng dạy và học tập, sau đó mới tạo ra của cải vật chất cho xã hội.

- Hiệu quả lao động ở trường trung học phải có tác dụng giáo dục, rèn luyện học sinh; qua đó hình thành cho học sinh ý thức lao động và giá trị lao động, tôn trọng lao động và thành quả lao động.

1.2. Yêu cầu

- Hoạt động lao động kỹ thuật nhằm hình thành cho học sinh những cơ sở ban đầu làm nền tảng cho sự phát triển đúng hướng về mặt tình cảm, ý thức, thái độ, phẩm chất đạo đức của người lao động mới.

Cụ thể:

+ Thái độ tôn trọng: Lao động, người lao động, thành quả lao động.

+ Ý thức:

- Sẵn sàng lao động (tự giác, tích cực)
- Lao động có tổ chức, kỷ luật, kỹ thuật, năng suất, hiệu quả.
- Bảo vệ của công, tiết kiệm thời gian và vật liệu.

+ Phẩm chất:

- Kiên trì, nhẫn nại.
- Trách nhiệm trong việc làm.
- Khắc phục khó khăn.

- Làm cho học sinh có hiểu biết, nắm vững, vận dụng có sáng tạo những kiến thức đã học được trong chương trình:

Vận dụng chương trình kỹ thuật vào hoạt động lao động để thực hiện “học đi đôi với hành” như: Có hiểu biết về một số loại vật liệu thông dụng; có hiểu biết về cấu tạo và vận hành một số công cụ lao động và thiết bị cơ khí trong sản xuất (dao, kéo, cưa, bào...); hiểu biết một số biện pháp kỹ thuật của một vài quy định sản xuất (nghề thủ công, chăn nuôi, cơ khí, mộc...)

- Rèn luyện cho học sinh có một số kỹ năng, thói quen tốt trong lao động:

+ Biết lao động; biết lựa chọn vật liệu để thực hiện nhiệm vụ lao động được giao, sử dụng thành thạo một số công cụ lao động thông thường; biết làm một số công việc (nấu ăn, may, thêu, đan, đồ dùng dạy học...)

+ Sạch sẽ, ngăn nắp, gọn gàng, tiết kiệm, vệ sinh, an toàn...

- Hoạt động lao động kỹ thuật trong trường trung học phải có tác dụng hướng nghiệp:

+ Làm cho học sinh có hiểu biết về vị trí, vai trò, nhiệm vụ, triển vọng phát triển một số ngành nghề ở địa phương và trong cả nước, từ đó dần dần hình thành ý thức, tình cảm đối với một số ngành nghề và giúp cho học sinh có khả năng làm một nghề phổ thông ở địa phương đã được học.

2. Nội dung hoạt động giáo dục lao động kỹ thuật trong trường trung học

2.1. Yêu cầu xác định nội dung hoạt động giáo dục lao động kỹ thuật

- Đảm bảo tính giáo dục, rèn luyện của học sinh

Hoạt động lao động phải phù hợp với chương trình kỹ thuật ở từng cấp học. Nó có tác dụng giáo dục đạo đức và tạo điều kiện để học sinh được giáo dục theo nguyên tắc kỹ thuật tổng hợp, nhằm củng cố, mở rộng, vận dụng những kiến thức đã học vào lao động và hình thành một số kỹ năng thực hành làm cơ sở cho mọi hoạt động lao động xã hội.

Qua việc thực hiện nội dung lao động ở trường, học sinh sẽ được làm quen một số khâu trong tổ chức và quản lý lao động tập thể đồng thời hướng học sinh làm quen và hứng thú với một số nghề nhất định.

- Đảm bảo tính khoa học.

+ Lao động của học sinh phải được tiến hành trên cơ sở của những kiến thức khoa học, kỹ thuật, những nguyên lý sản xuất, những kinh nghiệm tiên tiến.

+ Phải tổ chức lao động một cách khoa học:

- Lao động có kế hoạch,
- Hợp lý hoá quá trình lao động,
- Cải tiến kỹ thuật để đạt hiệu quả cao,
- Đảm bảo vệ sinh an toàn lao động,
- Cần tránh lao động ồ ạt, tùy tiện.

+ Mọi hoạt động lao động đều phải được đưa vào kế hoạch chung của trường và được hội đồng giáo dục thông qua.

- Đảm bảo phù hợp với lứa tuổi:

+ Nội dung lao động: Tính chất công việc, khối lượng công việc, yêu cầu của công việc phải phù hợp với trình độ hiểu biết, sức khoẻ, khả năng lao động của học sinh ở từng lứa tuổi và từng giới tính, tránh bắt học sinh làm việc quá sức. Những học sinh có khuyết tật phải có các loại hình lao động nhẹ nhàng, thích hợp, không làm những việc gây thêm tổn thương.

+ Bố trí thời gian lao động và thời gian nghỉ ngơi hợp lý, đồng thời tránh tình trạng công việc quá sức nhẹ nhàng, nội dung đơn giản để học sinh vừa làm, vừa chơi sẽ gây lãng phí thời gian, công sức và làm mất tác dụng rèn luyện.

- Đảm bảo gắn chặt với phương hướng sản xuất của địa phương và điều kiện, khả năng của nhà trường.

Nội dung hướng dẫn lao động trong trường trung học nêu lên một số điểm có tính chất thống nhất và mức độ cần đạt được về kiến thức, kỹ năng, hiệu quả kinh tế và những loại hình lao động nên làm. Các trường trung học căn cứ vào thực tiễn địa phương và điều kiện của nhà trường để xác định những nội dung và hình thức lao động cụ thể, thích hợp cho từng trường.

2.2. Nội dung lao động cụ thể:

Hình thức lao động	Công việc và tác dụng
1. Kết hợp chương trình kỹ thuật	- củng cố, mở rộng, thực hành những điều đã học. - Có hiểu biết mới về kỹ thuật và hướng phát triển sản xuất. - Tạo ra của cải vật chất.
2. Lao động xây dựng nhà trường	- Lao động tạo ra sản phẩm đơn giản để giải quyết 1 phần nhu cầu: Giảng dạy, học tập, vui chơi... - Vệ sinh trường lớp sạch sẽ.
3. Lao động công ích	-Tham gia công tác xã hội: Giúp HTX thu hoạch các vụ mùa, làm đường, vệ sinh đường phố, trồng và chăm sóc bảo vệ cây xanh. - Giúp các gia đình thương binh, liệt sỹ (thăm hỏi, chăm sóc, giúp các việc nhà...)

3. Nguyên tắc quản lý hoạt động giáo dục lao động kỹ thuật trong trường trung học

3.1. Hoạt động lao động có kế hoạch

- Để đạt được mục đích của hoạt động trong nhà trường thì hoạt động này phải đảm bảo:

- + Có nội dung ổn định.
- + Mang tính sư phạm.
- + Có sự cân đối giữa lao động, học tập và các hoạt động giáo dục khác.

- Lao động có kế hoạch là lao động theo nhiệm vụ và mục tiêu định trước cho từng năm học, từng học kỳ, từng tháng, từng buổi lao động của toàn trường, của từng khối, từng lớp học

- Lao động có sự chuẩn bị trước về điều kiện vật chất, về thời gian, về hiệu quả lao động và tác dụng giáo dục.

3.2. Hoạt động lao động có tổ chức

- Đảm bảo yêu cầu giáo dục, rèn luyện học sinh;
- Kết hợp giữa kiến thức và thực hành;
- Công việc được tiến hành theo kế hoạch, có chỉ tiêu cụ thể, có sự phân công rõ ràng phù hợp với trình độ, lứa tuổi, sức khỏe học sinh.

3.3. Hoạt động lao động phải có hướng dẫn về

- Yêu cầu, nội dung công việc.
- Kỹ thuật, quy trình lao động, cách sử dụng các công cụ lao động.
- Động viên tinh thần nhằm nâng cao ý thức trách nhiệm và thái độ lao động của học sinh.

- Theo dõi kiểm tra, đôn đốc, uốn nắn những sai sót

4. Những biện pháp quản lý hoạt động giáo dục lao động kỹ thuật

4.1. Làm chuyển biến nhận thức của các lực lượng giáo dục và đối tượng giáo dục:

- Nắm vững và quán triệt mục đích, yêu cầu, nội dung, phương hướng lao động.
- Khắc phục tư tưởng ngại khó không tổ chức cho học sinh lao động hoặc tiến hành lao động một cách ồ ạt tùy tiện vì mục đích kinh tế đơn thuần.
- Làm cho toàn thể giáo viên, học sinh, phụ huynh, cán bộ địa phương có nhận thức đúng đắn một số vấn đề cơ bản làm cơ sở cho việc thực hiện tốt lao động trong nhà trường.

4.2. Xây dựng và chỉ đạo thực hiện kế hoạch lao động kỹ thuật

- Yêu cầu của kế hoạch lao động kỹ thuật
- + Phù hợp với yêu cầu về giáo dục, rèn luyện học sinh.
- + Sát với phương hướng sản xuất của địa phương và điều kiện khả năng của nhà trường.
- + Phải cụ thể, thiết thực.
- Nội dung kế hoạch
- + Nêu những mặt cần làm, chỉ tiêu phấn đấu cụ thể về số lượng, chất lượng công việc.
- + Về tác dụng giáo dục và rèn luyện (Học sinh có thêm hiểu biết, kỹ năng, thói quen gì?)
- Các biện pháp
- + Phân công lao động phù hợp với mức độ kỹ thuật, khối lượng công việc.
- + Giải quyết về cơ sở vật chất, kỹ thuật.
- + Các quy định cần thiết (định mức lao động, chi phí sản xuất, giá thành sản phẩm, tổ chức kỷ luật, an toàn lao động...).

4.3. Tổ chức ban lao động kỹ thuật

Hiệu trưởng quản lý hoạt động lao động kỹ thuật qua ban lao động kỹ thuật, ban lao động kỹ thuật có trách nhiệm giúp và tham mưu cho hiệu trưởng để chỉ đạo quản lý hoạt động lao động kỹ thuật. Yêu cầu ban lao động có óc tổ chức và năng lực điều hành hoạt động lao động.

- Thành phần ban lao động kỹ thuật
- + Trưởng ban: Phó hiệu trưởng.
- + Trưởng ban danh dự: Đại diện cơ quan chính quyền địa phương.
- + Các uỷ viên: Các giáo viên kỹ thuật, các cán bộ phụ trách phòng thí nghiệm, vườn trường xưởng trường...

- Nhiệm vụ của ban lao động kỹ thuật
- + Xây dựng kế hoạch lao động kỹ thuật.
- + Điều hành các hình thức lao động và điều chỉnh kế hoạch khi cần thiết.
- + Bồi dưỡng kỹ thuật cho giáo viên chủ nhiệm và học sinh.
- + Kiểm tra, đánh giá, sơ kết, tổng kết, đúc rút kinh nghiệm.

4.4. Xây dựng cơ sở vật chất cho hoạt động lao động kỹ thuật

- Hiệu trưởng có kế hoạch dài hạn đề trang bị cho trường điều kiện, phương tiện tối thiểu cho hoạt động này, đồng thời quy định việc sử dụng bảo quản cơ sở vật chất kỹ thuật để phục vụ tốt cho hoạt động lao động kỹ thuật trong nhà trường.

- Biện pháp giải quyết
- + Nhờ sự giúp đỡ của các cơ sở sản xuất ở địa phương.
- + Sự giúp đỡ của hội cha mẹ học sinh có điều kiện giúp trường về công cụ lao động, nguyên liệu...
- + Nhờ chính quyền địa phương giúp đỡ về ruộng, đất, giống để tổ chức trồng trọt...

4.5. Chỉ đạo chặt chẽ các quy định về lao động kỹ thuật

Hiệu trưởng quy định cụ thể và yêu cầu mọi người thực hiện một cách nghiêm túc quy định về vệ sinh, an toàn lao động.

4.6. Kiểm tra, đánh giá chỉ đạo riêng về lao động kỹ thuật

Hiệu trưởng cùng ban lao động kỹ thuật thường xuyên kiểm tra theo định kỳ hoặc đột xuất để xác định việc thực hiện kế hoạch lao động tốt hoặc chưa tốt, kịp thời điều chỉnh bổ sung, uốn nắn những lệch lạc trong quá trình thực hiện.

- Nội dung kiểm tra
- + Thực hiện kế hoạch lao động kỹ thuật.
- + Chấp hành các quy định về lao động kỹ thuật.
- + Quy trình và sản phẩm lao động kỹ thuật.
- + Tác dụng giáo dục và rèn luyện.
- Đánh giá: phải đảm bảo tính khoa học, chính xác, khách quan về
- + Mục đích giáo dục, rèn luyện.
- + Hiệu quả kinh tế.
- + Tổ chức và hướng dẫn hoạt động lao động kỹ thuật.
- Chỉ đạo riêng về hoạt động lao động kỹ thuật

Hiệu trưởng phải chọn và chỉ đạo ít nhất một đội chuyên và một lớp chuyên về lao động, sau đó rút kinh nghiệm để nhân rộng ra dần cho nhiều đội, nhiều lớp. Yêu cầu của chỉ đạo riêng về lao động là tổ chức lao động theo yêu cầu lao động kỹ thuật.

II. QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP VÀ DẠY NGHỀ PHỔ THÔNG TRONG TRƯỜNG TRUNG HỌC

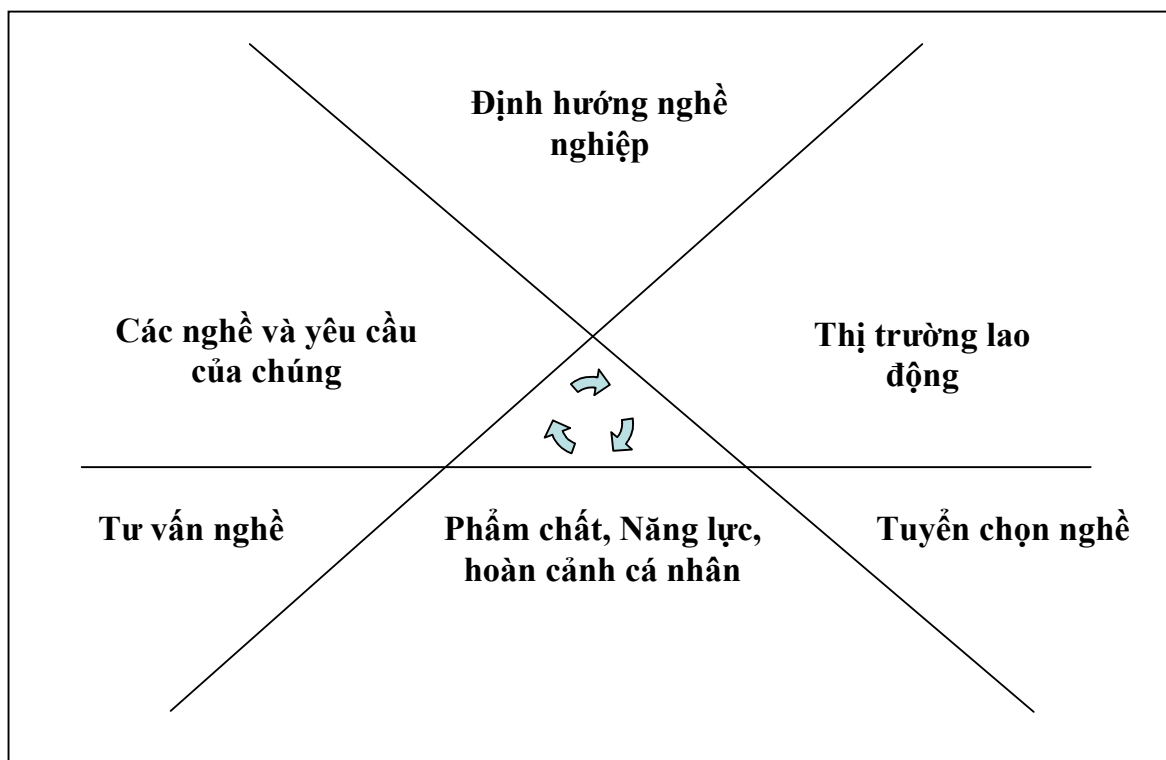
1. Khái niệm hướng nghiệp

Hướng nghiệp là một hệ thống biện pháp tác động của gia đình, nhà trường và xã hội, trong đó nhà trường đóng vai trò chủ đạo nhằm hướng dẫn và chuẩn bị cho thế hệ trẻ sẵn sàng đi vào lao động ở các ngành nghề, tại những nơi xã hội đang cần phát triển đồng thời phù hợp với hứng thú, năng lực của cá nhân.

A Giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông là hình thức hoạt động của thầy và trò, có mục đích giáo dục học sinh trong việc chọn nghề, giúp các em tự quyết định nghề nghiệp tương lai trên cơ sở phân tích có khoa học về năng lực, hứng thú của bản thân và nhu cầu nhân lực của các ngành sản xuất trong xã hội.

2. Nhiệm vụ cơ bản của công tác hướng nghiệp ở trường phổ thông

K.K. Platonov đã đưa ra “Tam giác hướng nghiệp” như sau

Trong quyết định 126 CP của Hội đồng Chính phủ: Công tác hướng nghiệp ở các trường phổ thông gồm các nhiệm vụ sau:

- + Giáo dục thái độ lao động đúng đắn.
- + Tổ chức cho học sinh thực tập làm quen với một số nghề.
- + Tìm hiểu năng khiếu, khuynh hướng nghề nghiệp của từng học sinh để khuyến khích, hướng dẫn, bồi dưỡng khả năng nghề nghiệp thích hợp nhất.

+ Động viên, hướng dẫn học sinh đi vào những nghề, những nơi đang cần lao động trẻ tuổi có văn hoá...

Như vậy, giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học có 3 nhiệm vụ cơ bản sau:

- Định hướng nghề nghiệp cho học sinh:

Định hướng nghề nghiệp là việc thông tin cho học sinh về đặc điểm hoạt động và yêu cầu phát triển của các nghề trong xã hội, đặc biệt là các nghề và các nơi đang cần nhiều lao động trẻ tuổi có văn hoá, về những yêu cầu tâm sinh lý của mỗi nghề, về tình hình phân công và yêu cầu điều chỉnh lao động ở cộng đồng dân cư, về hệ thống trường lớp đào tạo nghề của Nhà nước, tập thể và tư nhân.

Định hướng nghề gồm: Giáo dục nghề nghiệp và tuyên truyền nghề nghiệp.

- Nhiệm vụ của giáo dục nghề nghiệp:

+ Giúp học sinh làm quen với một số nghề cơ bản, phổ biến của địa phương và xã hội, đồng thời tìm hiểu xu thế phát triển các ngành nghề cùng với những yêu cầu tâm sinh lý do ngành, nghề đó đặt ra cho người lao động.

+ Tạo điều kiện ban đầu để học sinh phát triển năng lực tương ứng với hứng thú nghề nghiệp đã hình thành.

+ Giáo dục học sinh thái độ lao động đúng đắn, uốn nắn những biểu hiện lệch lạc trong dự định chọn nghề của học sinh.

- Nhiệm vụ của tuyên truyền nghề nghiệp:

+ Làm cho học sinh chú ý đến những nghề đang phát triển có nhu cầu cấp thiết về nhân lực, đang cần lực lượng lao động trẻ (công nhân kỹ thuật, công nghiệp, giao thông, du lịch, dịch vụ, doanh nghiệp...)

+ Giới thiệu các gương lao động dũng cảm, sáng tạo trong sản xuất và đời sống xã hội, qua đó điều chỉnh hứng thú, động cơ chọn nghề của học sinh.

- Tư vấn nghề nghiệp cho học sinh

Tư vấn nghề là một hệ thống những biện pháp tâm lý – giáo dục nhằm đánh giá toàn bộ năng lực thể chất và trí tuệ của thanh thiếu niên, đối chiếu các năng lực đó với những yêu cầu do nghề đặt ra đối với người lao động, có cân nhắc đến nhu cầu nhân lực của địa phương và xã hội, trên cơ sở đó cho họ những lời khuyên về chọn nghề có căn cứ khoa học, loại bỏ những trường hợp may rủi, thiếu chín chắn trong khi chọn nghề.

- Nhiệm vụ của tư vấn nghề

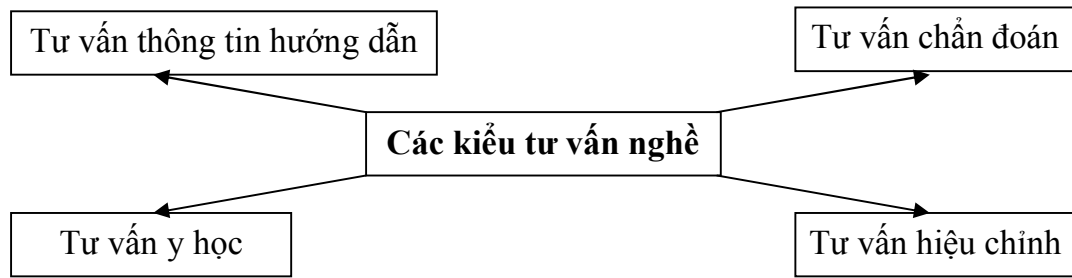
+ Chẩn đoán những thuộc tính và phẩm chất quan trọng về mặt nghề nghiệp.

+ Đối chiếu cấu trúc tâm lý của nhân cách và của hoạt động nghề nghiệp.

+ Xác định con đường tiếp tục phát triển nhân cách.

- Các kiểu tư vấn nghề

+ Tư vấn thông tin hướng dẫn nhằm giới thiệu với thanh thiếu niên nội dung nghề mà mình định chọn.

+ Tư vấn chẩn đoán nhằm bộc lộ hứng thú, thiên hướng, năng lực và những phẩm chất nghề chuyên biệt của con người trên cơ sở nghiên cứu và đo đạc nhân cách con người một cách toàn diện. Mục đích của tư vấn chẩn đoán là xác định trong những lĩnh vực hoạt động nào con người có thể lao động thành công nhất, tức là đem lại ích tối đa cho xã hội, đồng thời đưa lại niềm vui và sự hài lòng cho bản thân người lao động.

+ Tư vấn y học nhằm bộc lộ sự phù hợp giữa trạng thái sức khỏe của con người với yêu cầu của nghề mà con người lựa chọn.

+ Tư vấn hiệu chỉnh được tiến hành trong trường hợp ý định nghề nghiệp của con người không phù hợp với khả năng và năng lực thực tế của họ.

- Tạo điều kiện cho tuyển chọn nghề nghiệp

- Khái niệm

Tuyển chọn nghề là xác định xem các đối tượng dự tuyển có sự phù hợp với một nghề cụ thể hay không để có quyết định tuyển hay không tuyển vào học hay làm việc.

Tuyển chọn nghề đi từ nghề/ nhóm nghề đến con người, xuất phát từ nghề/ nhóm nghề để chọn người vào học hay làm việc. Trong khi đó tư vấn nghề lại xuất phát từ con người để đi đến nghề nghiệp.

- Ý nghĩa của tuyển chọn nghề

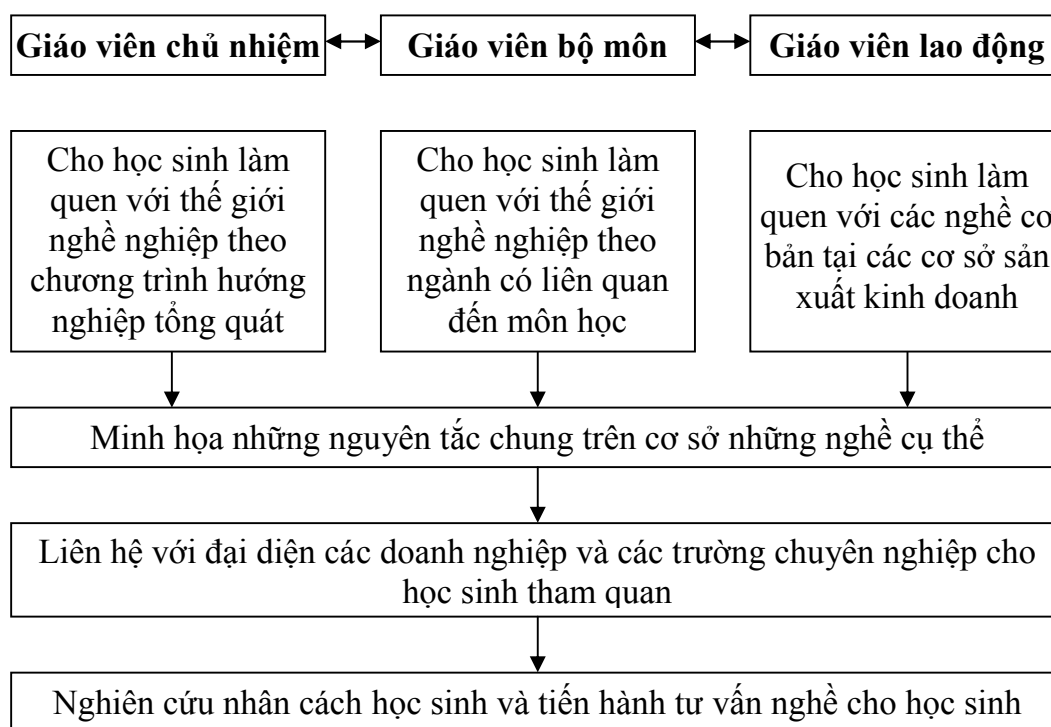
+ Tuyển chọn nghề giúp cho việc ngăn ngừa hay giảm bớt tai nạn lao động, đặc biệt trong giao thông vận tải.

+ Tuyển chọn nghề giúp con người đến được với nghề mà họ phù hợp, thành công trong nghề, yên tâm và gắn bó với nghề.

Trường phổ thông có nhiệm vụ cung cấp tư liệu về đặc điểm nhân cách của từng học sinh khi ra trường (đạo đức, học tập văn hoá, đánh giá học sinh dưới góc độ hướng nghiệp và bàn giao học sinh ra trường...).

Nhà trường góp ý kiến cho việc tuyển sinh vào các trường đào tạo nghề và tuyển chọn người lao động vào các lĩnh vực kinh tế xã hội được thuận lợi, chính xác, khoa học.

Tóm lại: Các nhiệm vụ hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông trên được thể hiện qua trách nhiệm của từng loại giáo viên như sau :

3. Các nguyên tắc cơ bản trong giáo dục hướng nghiệp

* *Nguyên tắc tự do chọn nghề*: Tự do chọn nghề là khả năng lựa chọn nghề với những điều kiện xã hội cho phép, là tính tự nguyện, tự thoả mãn về quyết định nghề nghiệp tương lai của mình.

* *Nguyên tắc đảm bảo tính khoa học trong chọn nghề*: Chọn nghề có cơ sở khoa học trên các mặt sau:

- Phẩm chất đạo đức, năng lực của người chọn nghề.
- Phân tích kỹ nội dung, yêu cầu của các nghề đang đặt ra cho người lao động.
- Xác lập sự tương ứng (phù hợp) giữa những phẩm chất, năng lực của học sinh với những yêu cầu của nghề mà học sinh đó muốn chọn.
- Nghiên cứu động cơ chọn nghề của học sinh...

* *Nguyên tắc tự giác chọn nghề*

- Tâm lý sẵn sàng đi vào lao động nghề nghiệp, sẵn sàng nhận những công việc xã hội đang cần.
- Yêu cầu học sinh trả lời được các câu hỏi
  - + Mình muốn làm gì ? (Hứng thú, nguyện vọng).
  - + Mình có thể làm được nghề gì? (Năng lực).
  - + Mình đang phải làm nghề gì? (Yêu cầu của xã hội).

4. Các con đường hướng nghiệp cho học sinh

- Hướng nghiệp qua hoạt động dạy học các bộ môn văn hoá khoa học cơ bản: thông qua việc dạy kiến thức cơ bản của đặc trưng từng môn học, từng bài chỉ cho học

sinh những tri thức và kỹ năng cụ thể để có thể vận dụng vào đối tượng lao động, mục đích, công cụ, điều kiện lao động của những nghề có liên quan.

* Yêu cầu của hướng nghiệp qua hoạt động dạy học các môn văn hoá, khoa học cơ bản:

+ Giáo viên phải dạy tốt kiến thức môn học, tùy đặc trưng của từng môn chỉ cho học sinh những tri thức, kỹ năng của môn đó nói chung, của từng bài nói riêng có liên quan và có thể vận dụng như thế nào vào đối tượng lao động, mục đích, công cụ, điều kiện lao động của những nghề xác định, qua đó giáo dục tư tưởng, tình cảm, đạo đức, tác phong nghề nghiệp cho học sinh.

+ Ngoài bài học trên lớp, giáo viên bộ môn cần áp dụng các giáo trình tự chọn, tổ chức hoạt động ngoại khoá, hoạt động lao động sản xuất để thực hành, ứng dụng những chương trình môn học có liên quan tới nghề học sinh thích.

+ Tìm hiểu nguyện vọng và theo dõi sự phát triển năng khiếu của từng học sinh cũng là việc quan trọng đối với giáo viên bộ môn, giáo viên chủ nhiệm lớp trong suốt quá trình hướng nghiệp.

Những yêu cầu trên đòi hỏi giáo viên bộ môn cần thực hiện nhằm giúp cho học sinh có biểu tượng tương đối rõ ràng về những nghề có liên quan đến môn học, hình thành dần sự định hướng chọn nghề qua các bài giảng cụ thể, xây dựng phương pháp, tác phong làm việc phù hợp với nghề định chọn.

- Hướng nghiệp qua hoạt động dạy nghề phổ thông và lao động sản xuất.

- Hướng nghiệp qua các buổi sinh hoạt hướng nghiệp: Tổ chức thực hiện hoạt động hướng nghiệp cho học sinh cuối cấp thông qua việc tổ chức học chương trình hướng nghiệp (Theo chương trình sinh hoạt hướng nghiệp của Bộ giáo dục đào tạo ban hành).

- Hướng nghiệp qua hoạt động ngoại khoá trong và ngoài nhà trường.

5. Các biện pháp quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp

5.1. Khái niệm

A Quản lý công tác hướng nghiệp là quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch của chủ thể quản lý đến khách thể quản lý trong hoạt động giáo dục hướng nghiệp nhằm đạt được mục tiêu đề ra.

5.2. Các biện pháp quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp

5.2.1. Cơ sở xây dựng các biện pháp quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp

a. Giáo dục hướng nghiệp là một bộ phận của nội dung giáo dục phổ thông toàn diện đã được xác định trong Luật giáo dục. Chiến lược phát triển giáo dục 2001- 2010 và chủ trương đổi mới chương trình giáo dục phổ thông hiện nay cũng nhấn mạnh đến yêu cầu tăng cường giáo dục hướng nghiệp nhằm góp phần tích cực và có hiệu quả vào việc phân luồng cho học sinh, chuẩn bị cho học sinh đi vào cuộc sống lao động hoặc được tiếp tục đào tạo phù hợp với năng lực bản thân và nhu cầu xã hội.

b. Phát triển giáo dục hướng nghiệp phải trên cơ sở phục vụ sự phát triển kinh tế- xã hội của đất nước và của địa phương. Hướng nghiệp và dạy nghề phổ thông ngoài ý nghĩa về giáo dục phải đảm bảo hiệu quả về kinh tế, chính trị và có tác dụng tích cực đối với việc chuẩn bị nguồn nhân lực cho xã hội.

c. Hướng nghiệp phải mang tính xã hội hoá cao, phải phát huy được sức mạnh của các lực lượng trong và ngoài xã hội tham gia vào công tác hướng nghiệp.

d. Giáo dục hướng nghiệp phải được đặt trong quan điểm phát triển toàn diện, theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Các biện pháp đưa ra đều phải dựa trên cơ sở các văn bản chỉ đạo công tác hướng nghiệp của Bộ giáo dục và đào tạo và cơ sở thực tiễn của địa phương.

e. Thực trạng công tác hướng nghiệp và quản lý hướng nghiệp hiện nay cho thấy còn có những tồn tại cần khắc phục để giáo dục hướng nghiệp thực sự đáp ứng các yêu cầu phát triển kinh tế – xã hội tại địa phương, phù hợp với năng lực sở trường của người chọn nghề nhưng cũng phải định hướng nghề nghiệp cho họ nhằm góp phần tạo ra cơ cấu nhân lực hợp lý cho hiện tại và tương lai.

5.2.2. Các biện pháp cụ thể

a. Nâng cao nhận thức cho đội ngũ những người làm công tác hướng nghiệp, quản lý hướng nghiệp, cha mẹ, học sinh và các lực lượng giáo dục khác

- Làm cho các cấp quản lý quán triệt các chủ trương của Đảng và Nhà nước về giáo dục kỹ thuật tổng hợp – hướng nghiệp - dạy nghề phổ thông đã được khẳng định trong Luật Giáo dục, nắm được văn bản hướng dẫn thi hành Luật, chỉ thị nhiệm vụ năm học của Bộ trưởng và các văn bản hướng dẫn thực hiện của Bộ Giáo dục – Đào tạo về công tác hướng nghiệp ngay từ đầu năm học. Sở Giáo dục – Đào tạo cần thể hiện rõ ràng việc triển khai nhiệm vụ chung của ngành về công tác này cho các trường phổ thông, đồng thời giao chỉ tiêu thực hiện công tác hướng nghiệp (thông qua việc triển khai các con đường hướng nghiệp) cho các trường, mạnh dạn cho trường chủ động triển khai việc dạy nghề phổ thông cho phù hợp với thực tiễn địa phương nhưng phải đảm bảo chất lượng và coi đây là một trong những chỉ tiêu thi đua để đánh giá xếp loại các trường.

Mỗi trường phải xây dựng kế hoạch cụ thể cùng với những chỉ tiêu nhất định làm tiêu chí phấn đấu đẩy mạnh công tác hướng nghiệp cho học sinh phổ thông và cũng đưa ra tiêu chuẩn đánh giá thi đua ở các bộ phận tham gia công tác hướng nghiệp trong nhà trường (giáo viên bộ môn, giáo viên kỹ thuật, giáo viên chủ nhiệm...).

- Đối với đội ngũ giáo viên và cán bộ phụ trách công tác hướng nghiệp là những người trực tiếp thực hiện các nội dung hướng nghiệp, vì vậy cần phải làm cho họ nhận thức rõ bản chất của hoạt động này, các nội dung hướng nghiệp, các yêu cầu cần phải đạt được và cách thức tổ chức các con đường hướng nghiệp. Hàng năm, sau khi lĩnh hội những nội dung tập huấn về công tác hướng nghiệp do Trung tâm lao động – Hướng nghiệp của Bộ giáo dục và đào tạo tổ chức, những nội dung này cần được phổ biến đến đội ngũ giáo viên và những người làm công tác hướng nghiệp để trên cơ sở nắm được các vấn đề về lý luận, các giáo viên sẽ xây dựng kế hoạch triển khai công tác hướng nghiệp trong phạm vi nhiệm vụ của mình. Làm cho họ hiểu rõ, hướng nghiệp không phải là nhiệm vụ của những người có trách nhiệm mà là nhiệm vụ chung

của tất cả giáo viên trong nhà trường. Ở từng cương vị khác nhau người giáo viên đều có thể tận dụng thời gian, điều kiện, hiểu biết của mình để giúp đỡ học sinh và làm tốt công tác hướng nghiệp. “ Mưa dầm thấm lâu”, nếu tất cả các thành viên trong nhà trường đều thấu hiểu nhiệm vụ và trách nhiệm của mình để tác động đến nhận thức học sinh thì chắc rằng sẽ giúp được học sinh chọn nghề phù hợp.

- Đối với cha mẹ và bản thân học sinh

Cha mẹ học sinh và bản thân học sinh là những người quyết định cuối cùng trong việc lựa chọn nghề, vì vậy nhận thức của học có ảnh hưởng rất lớn đến kết quả của quá trình hướng nghiệp.

Thông qua các buổi họp phụ huynh, các phương tiện thông tin đại chúng, cần làm cho cha mẹ học sinh nhận thức rõ ý nghĩa của việc hướng nghiệp đối với sự thành đạt nghề nghiệp của con em họ sau này. Điều này rất khó khăn trong cơ chế thị trường hiện nay, khi nhận thức của không ít người còn lệch lạc, không có sự hiểu biết sâu sắc về nghề nghiệp dẫn đến không tư vấn được cho con em mình trong quá trình chọn nghề để dẫn đến tình trạng “thừa thầy, thiếu thợ” . Đồng thời phải xoá dần tư tưởng “đại học” trong nhận thức của cha mẹ học sinh. Chỉ mong con mình được vào đại học bằng mọi giá nên bắt con học ngày học đêm. Hay xoá bỏ tư tưởng cho con học nghề phổ thông chỉ để có điểm cộng vào kết quả thi tốt nghiệp mà không cho đó là con đường hướng nghiệp cần thiết cho con em mình.

Qua các giờ sinh hoạt chủ nhiệm, sinh hoạt ngoại khoá, cần lồng ghép các nội dung tuyên truyền để học sinh thấy rõ ý nghĩa, tầm quan trọng của việc chọn nghề, tạo động lực cũng như cơ hội cho các em tham gia vào các hình thức hướng nghiệp một cách tự nguyện.

- Đối với chính quyền địa phương và các lực lượng trong toàn xã hội: Phải làm cho chính quyền địa phương và các lực lượng xã hội khác quan tâm đến công tác hướng nghiệp để họ tích cực tham gia giúp đỡ nhà trường trong công tác này. Bằng cách:

- Tham mưu cho cấp uỷ và chính quyền địa phương để họ giữ vai trò chủ trì, có trách nhiệm huy động các lực lượng, giúp đỡ các điều kiện để triển khai công tác hướng nghiệp và chỉ đạo sử dụng học sinh ra trường. Đồng thời tranh thủ sự đóng góp ý kiến của chính quyền địa phương vào việc lập kế hoạch hướng nghiệp.

- Thường xuyên giữ mối liên hệ chặt chẽ với các cơ sở sản xuất để học sinh có thể đi tham quan, thực tập tay nghề ở các cơ sở này và vận động họ giúp đỡ về cơ sở vật chất- kỹ thuật, về đội ngũ cán bộ kỹ thuật có tay nghề để giúp nhà trường giới thiệu nghề và dạy nghề cho học sinh.

- b. Xây dựng đội ngũ những người làm công tác hướng nghiệp

Đội ngũ giáo viên là nhân tố quyết định chất lượng của giáo dục và được xã hội tôn vinh. (NQTW2 Khoá VIII trang 40). Để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao về giáo dục hướng nghiệp trong thời gian tới, chúng ta cần có một đội ngũ giáo viên có phẩm chất đạo đức tốt, có trình độ chuyên môn sâu, có năng lực sư phạm về dạy nghề và hướng nghiệp, đặc biệt có tay nghề thực hành giỏi. Đội ngũ giáo viên dạy hướng nghiệp phải đủ các loại hình bao gồm giáo viên dạy kỹ thuật, dạy nghề phổ thông và hướng nghiệp. Hiện nay các trường không có giáo viên hướng nghiệp chuyên trách mà

chỉ có giáo viên kiêm nhiệm nhưng để dạy hướng nghiệp cho học sinh cũng cần có những giáo viên thật sự có năng lực và tâm huyết với nghề. Vì vậy, để nâng cao chất lượng đội ngũ những người làm công tác hướng nghiệp cần:

- Tổ chức tốt công tác tập huấn bồi dưỡng cho các giáo viên tham gia công tác giáo dục hướng nghiệp.

- Phát huy, tạo điều kiện cho giáo viên dạy bộ môn kỹ thuật công nghiệp và kỹ thuật nông nghiệp tham gia vào công tác giáo dục hướng nghiệp và dạy nghề phổ thông ngay tại trường để vừa quản lý hoạt động học của học sinh vừa phát hiện, giúp đỡ những em có năng khiếu ở các lĩnh vực nghề nghiệp một cách thiết thực và hiệu quả.

- Hợp đồng với giáo viên dạy ở các trường trung học chuyên nghiệp và dạy nghề về dạy hướng nghiệp cho học sinh.

- Vận động các nghệ nhân tham gia giảng dạy hướng nghiệp các ngành nghề truyền thống của địa phương và đất nước nhằm giữ gìn và phát huy các ngành nghề truyền thống, đồng thời tạo ra nguồn nhân lực có tay nghề cho địa phương. Tuy nhiên, các nghệ nhân thường giỏi về nghề nhưng thường chưa có phương pháp sư phạm nên khi sử dụng đội ngũ này cần thiết phải giúp đỡ họ để họ có thể truyền đạt, hướng dẫn nghề cho học sinh có kết quả.

- Cử giáo viên và cán bộ quản lý đi tham quan, học tập ở một số trường làm tốt công tác hướng nghiệp như ở thành phố Hồ Chí Minh hoặc những trường có điều kiện tương tự nhưng làm tốt công tác hướng nghiệp.

- Xây dựng đội ngũ công tác viên gồm cha mẹ học sinh đang công tác ở các lĩnh vực nghề nghiệp được đánh giá là có uy tín và năng lực cũng như phẩm chất đạo đức nghề nghiệp; những cựu học sinh đang học tại các trường đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp, những cựu học sinh đã ra trường và thành đạt. Đặc biệt là những cựu học sinh của trường đang làm việc tại các cơ sở sản xuất ở địa phương, những người sau khi tốt nghiệp trung học phổ thông đã ở lại làm việc và lập nghiệp tại địa phương thành công. Sở dĩ chúng tôi đề cập đến vấn đề này vì hiện nay có rất nhiều học sinh sau khi tốt nghiệp đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp đã không trở về phục vụ quê hương – mảnh đất đã nuôi dưỡng mình trưởng thành mà ở lại thành phố làm thuê những việc giản đơn, trái nghề, không trở về quê nhà đóng góp sức mình xây dựng và phát triển quê hương.

- Có chế độ bồi dưỡng Ban hướng nghiệp và những người tham gia công tác hướng nghiệp thích hợp.

c. Cải tiến nội dung và hình thức hướng nghiệp

Nội dung hướng nghiệp đã được Bộ giáo dục và Đào tạo ban hành nhưng các trường cần có kế hoạch biên soạn chương trình sinh hoạt hướng nghiệp, sinh hoạt ngoại khóa trên cơ sở phân cứng theo quy định của Bộ và phần mềm phù hợp với tình hình phát triển kinh tế xã hội địa phương.

- Lập kế hoạch và phân công các giáo viên phụ trách khoảng 2- 3 chuyên đề. Những chuyên đề khi phân công cho giáo viên phụ trách phải phù hợp với sở trường, chuyên môn của từng người hoặc người có khả năng tìm hiểu và hứng thú với chuyên

đề đó. Việc phân công các giáo viên đảm nhận một số chuyên đề sẽ giúp giáo viên có điều kiện tìm hiểu, nghiên cứu sâu, khai thác lĩnh vực đó nhằm nâng cao chất lượng nội dung sinh hoạt hướng nghiệp. Tuy nhiên, nhà trường cũng nên từng bước xây dựng chương trình, biên soạn tài liệu giảng dạy các ngành nghề truyền thống ở địa phương như trong cây cảnh ở Bến Tre, bảo quản và chế biến thủy sản ở Kiên Giang, nghề trồng mía ở Trà Vinh...

- Nội dung hướng nghiệp phải xuất phát từ nhu cầu thực tế khách quan: dạy cái gì mà xã hội và địa phương cần cho hôm nay và cho ngày mai chứ không phải chỉ dạy cái người thầy có, nhà trường có. Đồng thời khi xây dựng chương trình hướng nghiệp cần chú ý tích hợp kiến thức đảm bảo mối liên hệ giữa kiến thức đã học ở phổ thông với kiến thức nghề nghiệp.

- Phối hợp với Đoàn thanh niên lồng ghép các nội dung hướng nghiệp vào các hoạt động ngoại khóa. Thành lập các tổ ngoại khóa hướng nghiệp và tổ chức cho học sinh tham quan các cơ sở sản xuất, nhà máy, xí nghiệp trên địa bàn hoặc đi tham quan những nơi đào tạo nghề mà địa phương cần. Để hoạt động tham quan có kết quả cần:

+ Chọn nơi tham quan phù hợp.

+ Lập dự trù kinh phí cho chuyến đi.

+ Cử người hướng dẫn liên hệ trước. Người hướng dẫn học sinh đi tham quan phải là người có hiểu biết về nơi cần đến và có kinh nghiệm tổ chức.

+ Trước khi đi tham quan phải trang bị kiến thức cho học sinh về ngành nghề đến tham quan.

+ Đặt mục đích yêu cầu cho học sinh cần đạt được trong chuyến tham quan.

+ Sau khi tham quan tổ chức cho học sinh viết thu hoạch hoặc trao đổi trực tiếp về cảm nhận của các em sau chuyến đi để nhà trường nắm được kết quả, chất lượng của chuyến tham quan, từ đó rút kinh nghiệm cho những chuyến tham quan khác.

Để đạt được các nội dung hướng nghiệp, thu hút học sinh tham gia một cách tự nguyện thì việc đổi mới phương pháp giảng dạy hướng nghiệp cũng như các hình thức hướng nghiệp là một vấn đề cấp thiết. Vì vậy trước hết để thực hiện tốt nhiệm vụ giảng dạy cần:

- Tổ chức bồi dưỡng các phương pháp dạy bộ môn kỹ thuật, hướng nghiệp và nghề phổ thông cho giáo viên.

- Đổi mới mạnh mẽ hơn phương pháp giáo dục hướng nghiệp nhằm phát huy tính chủ động, sáng tạo của học sinh theo hướng tăng cường hoạt động của học sinh. Tùy theo từng nội dung sinh hoạt chuyên đề, khi đã xác định rõ mục đích của hướng nghiệp và am hiểu tâm lý học sinh giáo viên có thể lựa chọn phương pháp sinh hoạt phù hợp như thuyết trình nêu vấn đề, đóng vai, đàm thoại..

- Các chuyên đề do giáo viên biên soạn cần được phát rộng rãi cho người học làm tư liệu học tập vừa tiết kiệm thời gian ghi chép nhờ hệ thống kiến thức đã được tóm tắt trong tài liệu vừa giúp giáo viên có thời gian để tổ chức các hoạt động thực hành nhiều hơn.

- Các hình thức tổ chức dạy học trong sinh hoạt hướng nghiệp cần được thay đổi

đa dạng và phong phú hơn vượt ra khỏi phòng học như: tổ chức câu lạc bộ tìm hiểu về nghề, sinh hoạt ngoài trời. ..

d. Tăng cường cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho công tác hướng nghiệp

• Xuất phát từ tình hình kinh phí dành cho hoạt động giáo dục còn eo hẹp, ngay cả trang thiết bị phục vụ cho hoạt động giảng dạy ở các trường cũng chưa đáp ứng được yêu cầu của hoạt động giảng dạy nên cơ sở vật chất và trang thiết bị cho công tác hướng nghiệp sẽ gặp nhiều khó khăn. Để hoạt động hướng nghiệp có thể tiến hành được thì trước hết phải tổ chức cho được phòng hướng nghiệp và tư vấn nghề. Tuy theo điều kiện từng trường mà quy mô phòng hướng nghiệp và tư vấn nghề khác nhau, nhưng tối thiểu cần có phòng để giới thiệu, tuyên truyền, giáo dục hướng nghiệp cho học sinh. Nhằm:

- Thông tin về thế giới nghề nghiệp, về thị trường lao động ở địa phương và cả nước, về hệ thống trường đào tạo, về yêu cầu của các nghề đối với những người đang có nhu cầu chọn nghề...

- Tiến hành đo đạc các chỉ số tâm sinh lý – cơ sở để xác định sự phù hợp nghề.

- Nơi trao đổi với các cá nhân và tập thể học sinh để tìm hiểu hứng thú, khuynh hướng, nguyện vọng cũng như tâm tư, băn khoăn, thắc mắc của học sinh khi chọn nghề.

- Yêu cầu trang trí phòng hướng nghiệp và tư vấn nghề:

+ Tranh ảnh, báo chí, tài liệu giới thiệu các ngành nghề.

+ Tư liệu, tranh ảnh giới thiệu các trường đào tạo công nhân kỹ thuật, cao đẳng, đại học, dạy nghề.

+ Tranh ảnh các anh hùng lao động, chiến sỹ giỏi, người lao động giỏi ở các ngành nghề khác nhau, gương học sinh ra trường có thành tích xuất sắc trong lao động ở các ngành nghề.

+ Hình ảnh giới thiệu các vùng kinh tế ở địa phương và cả nước.

+ Trưng bày các sản phẩm sản xuất ở địa phương hoặc do học sinh làm được.

- Tạo điều kiện về mặt kinh phí cho các buổi giao lưu, hội thảo, tham quan ngoại khoá, báo cáo chuyên đề ngoài giờ lên lớp.

e. Tổ chức tư vấn nghề cho học sinh

Xuất phát từ thực tiễn hiện nay, chúng tôi thấy cần thiết phải đưa công tác tư vấn nghề vào trong nhà trường phổ thông. Công tác tư vấn nghề cần phải được tiến hành trong suốt quá trình học tập của học sinh. Nội dung công tác tư vấn nghề gồm những nội dung sau:

- Giới thiệu với học sinh về thế giới nghề nghiệp, hệ thống trường lớp đào tạo nghề của Trung ương và địa phương, hệ thống các trường đại học và cao đẳng, sự phù hợp nghề và cách thức tự xác lập sự phù hợp nghề của bản thân.

- Tìm hiểu nguyện vọng, khuynh hướng, hứng thú và kế hoạch nghề nghiệp của học sinh.

- Đo đạc chỉ số tâm sinh lý trực tiếp hoặc gián tiếp liên quan đến nghề định chọn

như cảm giác, tri giác chú ý, trí nhớ. óc tưởng tượng không gian, tư duy, nhất là tư duy kỹ thuật với 2 hình thức tư duy thao tác và tư duy không gian, xúc cảm, các quá trình tâm lý vận động như sự phối hợp vận động, độ rung tay...

- Theo dõi bước đường phát triển sự phù hợp nghề của học sinh qua quá trình hoạt động lao động kỹ thuật, học nghề và kết quả học tập ở nhà trường (qua quá trình thích ứng nghề, thực tế thử sức, độ sức với nghề).

- Cho lời khuyên về chọn nghề cũng như phương hướng sử dụng, tiếp tục bồi dưỡng sau khi ra trường.

* Phương pháp tư vấn nghề: Phương pháp Test (trắc nghiệm); sử dụng dụng cụ, máy móc; phương pháp điều tra; phương pháp mạn đàm, trao đổi; phương pháp tiền sử. Ngoài ra có thể sử dụng thêm các phương pháp bổ trợ như chiếu phim, gập gỡ các nghề nhân, thợ lành nghề.

* Quy trình tư vấn nghề

- Giới thiệu về các nghề trên cơ sở các bản họa đồ nghề một cách tóm tắt.

- Tìm hiểu nguyện vọng, khuynh hướng, hứng thú nghề nghiệp của học sinh.

- Đo đạc các chỉ số tâm sinh lý

- Lập hồ sơ học sinh: Trong hồ sơ cần ghi rõ:

+ Gia cảnh, truyền thống gia đình, lối sống, tín ngưỡng, quan điểm giáo dục...

+ Hứng thú, khuynh hướng nghề nghiệp.

+ Thành tích, kết quả học tập lao động kỹ thuật, học văn hoá và học nghề.

+ Sự phát triển thể lực, tình trạng sức khoẻ, tật bệnh...

+ Các kết quả đo đạc về một số đặc điểm tâm sinh lý của cá nhân.

+ Quá trình diễn biến của hứng thú nghề nghiệp, của kế hoạch chọn nghề, của khả năng thích ứng nghề.. trong thời gian học tập, đo sức và ước thử với nghề.

- Theo dõi, quan sát học sinh qua quá trình học lao động kỹ thuật.

- Giới thiệu các ngành nghề trong xã hội, về hệ thống các trường đào tạo và phương hướng phát triển kinh tế của đất nước, của địa phương một cách chi tiết.

- Lấy nguyện vọng lần thứ 2

- Đo đạc các chỉ số tâm sinh lý lần thứ 2.

- Tư vấn hiệu chỉnh: Đối chiếu các cứ liệu thu thập được trong cả quá trình học tập và sinh hoạt hướng nghiệp, các kết quả điều tra và đo đạc lần thứ nhất, lần thứ 2, người tư vấn hoặc khẳng định nguyện vọng ban đầu của học sinh, hoặc có những sự hiệu chỉnh cần thiết, chuyển hướng sang những nghề cùng nhóm, những nghề gần gũi, đôi khi sang những nghề khác.

- Cho lời khuyên vào “phiếu theo dõi” quá trình tư vấn hướng nghiệp.

* Tổ chức thực hiện

Để có thể tiến hành công tác tư vấn nghề theo nội dung, phương pháp, quy trình trên, cần thực hiện những điều kiện sau đây:

- Cần thành lập phòng hướng nghiệp và tư vấn nghề ngay tại trường.

- Các thiết bị bên trong: Tủ hồ sơ, bàn ghế, tranh ảnh nghề, các máy móc, dụng cụ đo các chỉ số tâm sinh lý, các test dùng cho công tác tư vấn, trò chơi hướng nghiệp...

- Người tham gia công tác tư vấn: Nếu có giáo viên tư vấn chuyên nghiệp tốt nghiệp khoa tâm lý giáo dục thì rất tốt, mỗi trường nên có một giáo viên, nhưng trong tình hình hiện nay các trường chưa thể có giáo viên tư vấn chuyên nghiệp thì có thể là giáo viên chủ nhiệm, giáo viên bộ môn, giáo viên kỹ thuật – những người có những hiểu biết nhất định về tâm lý giáo dục, có năng lực giao tiếp với học sinh và phụ huynh, các cựu học sinh hoặc phụ huynh học sinh am hiểu về nghề.

f. Tăng cường trách nhiệm quản lý của hiệu trưởng về giáo dục hướng nghiệp

* Thành lập và phát huy hoạt động của Ban hướng nghiệp:

Điều lệ trường học không yêu cầu thành lập Ban hướng nghiệp nhưng chúng tôi nhận thấy cần thiết thành lập Ban hướng nghiệp (Gồm các tiểu ban: Hướng nghiệp, tư vấn nghề, lao động kỹ thuật, sử dụng học sinh ra trường).

Để Ban hướng nghiệp hoạt động có hiệu quả thì hiệu trưởng các trường cần:

- Ra quyết định thành lập Ban hướng nghiệp với đủ các thành phần theo quy định, lựa chọn các thành viên có năng lực, nhiệt tình, có trách nhiệm để đảm bảo hoạt động của Ban có hiệu quả.

- Ban hành quy chế làm việc của Ban hướng nghiệp, trong đó quy định rõ quyền hạn của các thành viên trong Ban và các điều kiện hỗ trợ để tạo điều kiện cho Ban hoạt động.

* Cải tiến công tác lập kế hoạch hướng nghiệp:

- Kế hoạch năm học nói chung và kế hoạch hướng nghiệp nói riêng phải được căn cứ vào mục tiêu giáo dục của ngành, của Sở phải được cụ thể hoá cho từng học kỳ, từng tháng, từng tuần trên cơ sở những kết quả của việc kiểm tra, tổng kết của các năm học trước để đưa ra các biện pháp điều chỉnh phù hợp.

- Kế hoạch phải thể hiện rõ các con đường hướng nghiệp mà nhà trường phải thực hiện, các mục tiêu phải đạt được, các điều kiện và các con đường để đi đến mục tiêu đó. Đồng thời phải chỉ rõ trách nhiệm cho các cá nhân, bộ phận, yêu cầu về tiến độ thời gian thực hiện.

- Đảm bảo tính dân chủ, công khai trong việc lập kế hoạch để tập trung sức lực, trí tuệ của tập thể hội đồng sư phạm cũng như nâng cao ý thức trách nhiệm của các thành viên trong hội đồng với nhiệm vụ hướng nghiệp.

* Tăng cường chỉ đạo các hoạt động chuyên môn, tổ chức tốt hoạt động hướng nghiệp:

- Xác định rõ nhiệm vụ và quyền hạn của từng thành viên trong Ban hướng nghiệp, tạo điều kiện về thời gian, vật chất để họ thực hiện nhiệm vụ.

- Hiệu trưởng cần có những hướng dẫn cụ thể về các quy định trong chuyên môn theo tinh thần chỉ đạo của Sở Giáo dục để giáo viên làm căn cứ thực hiện.

- Tổ chức tốt các hoạt động dự giờ, thao giảng, làm cơ sở cho việc lựa chọn giáo viên tiêu biểu tham gia thi giáo viên giỏi hướng nghiệp.

- Khuyến khích giáo viên viết và áp dụng sáng kiến kinh nghiệm và làm đồ dùng dạy học phục vụ hướng nghiệp, dạy nghề phổ thông.

- Mở rộng quan hệ với các cơ sở sản xuất tổ chức cho học sinh tham quan tìm hiểu trong quá trình học tập, hướng nghiệp.

- Khai thác các xưởng trường để tạo điều kiện cho học sinh lao động làm ra sản phẩm, trong quá trình đó làm cho học sinh bộc lộ sở trường, xu hướng nghề nghiệp làm cơ sở định hướng cho học sinh chọn nghề phù hợp.

* Tăng cường hoạt động kiểm tra và tổng kết đánh giá công tác hướng nghiệp :

- Lập kế hoạch kiểm tra định kỳ và kiểm tra chuyên đề hoạt động hướng nghiệp , dạy nghề phổ thông và triển khai thực hiện nghiêm túc. Qua mỗi lần kiểm tra cần đánh giá rút kinh nghiệm để xây dựng ý thức tự kiểm tra ở giáo viên.

- Hàng tuần cần có giao ban để nắm thông tin về tình hình triển khai thực hiện công tác hướng nghiệp, Ban hướng nghiệp tham mưu cho hiệu trưởng để có những điều chỉnh kế hoạch một cách kịp thời, chính xác.

- Các báo cáo tổng kết cần phải đi sâu tìm ra những tồn tại và nguyên nhân để đưa ra những biện pháp phù hợp, đưa hoạt động hướng nghiệp ngày một tốt hơn.

6. Tổ chức thực hiện dạy nghề phổ thông cho học sinh

6.1 Quan niệm về nghề dạy cho học sinh phổ thông

- Đó là những nghề phổ biến thông dụng đang cần phát triển ở địa phương hoặc trong xã hội. Nắm được nghề này, học sinh có thể tự tạo việc làm, dễ được sử dụng trong các thành phần kinh tế tại chỗ.

- Những nghề có kỹ thuật tương đối đơn giản, quá trình dạy nghề không đòi hỏi phải có những trang thiết bị phức tạp.

- Nguyên liệu dùng cho việc dạy nghề dễ kiếm, phù hợp với điều kiện kinh tế, khả năng đầu tư của địa phương.

- Thời gian học nghề thường ngắn , kế hoạch dạy học của trung học cơ sở, trung học phổ thông có thể giải quyết được số lý thuyết và thực hành để nắm được trình độ tối thiểu của nghề.

Phần lớn những nghề dạy cho học sinh thuộc lĩnh vực nông lâm ngư nghiệp, tiểu thủ công nghiệp, dịch vụ...

6. 2. Mục tiêu và nhiệm vụ của dạy nghề phổ thông

- Mục tiêu:

Hình thành cho học sinh là hình thành tay nghề cùng những phẩm chất nhân cách cần thiết của nghề đang cần phát triển ở cộng đồng dân cư, tạo cơ sở để các em ra đời tự tạo nghề, để kiếm việc làm tại gia đình, cơ sở sản xuất kinh doanh của tư nhân, tập thể hoặc Nhà nước để sinh sống lành mạnh, góp phần xây dựng quê hương đất nước, tạo khả năng để học sinh kế thừa nếu tiếp tục học lên hoặc ra đời phải chuyển học nghề thứ 2 cũng thuận tiện, dễ dàng.

- Nhiệm vụ của dạy nghề phổ thông:

+ Cung cấp cho học sinh những tri thức khoa học và kỹ năng thực hành công việc của một nghề phổ biến ở địa phương, tạo điều kiện cho học sinh có năng lực vận dụng trong thực tế để thực hiện việc học tập hoàn thiện 1 nghề đã chọn.

+ Góp phần giáo dục học sinh có nhận thức đúng đắn về nghề nghiệp, rèn luyện phẩm chất đạo đức, tác phong của người lao động tiên tiến.

6.3. Cấu trúc và nội dung chương trình dạy nghề phổ thông

- Chương trình dạy nghề có liên quan chặt chẽ với chương trình kỹ thuật, vì vậy phải giảng dạy nội dung chương trình kỹ thuật trong nhà trường thật tốt và luôn gắn chặt với quá trình dạy nghề.

- Chương trình dạy nghề được xây dựng với quỹ thời gian lấy ở giờ lao động sản xuất mỗi tuần 2 tiết (ghi trong kế hoạch dạy học).

- Nội dung chương trình dạy nghề chỉ tập trung vào một số tri thức, kỹ năng cơ bản của một số nghề, trong đó coi trọng việc rèn luyện kỹ năng thực hành (số giờ thực hành là 2/3).

- Cấu trúc chương trình bao gồm: Yêu cầu; nội dung (tri thức, kỹ năng); trang thiết bị.

6.4. Hướng dẫn dạy nghề phổ thông cho học sinh trong trường trung học

- Học sinh có quyền tự chọn nghề và nơi học nghề nhưng phải đăng ký với nhà trường phổ thông vào đầu năm học, cuối khoá được quyền dự thi nghề do Sở Giáo dục-Đào tạo tổ chức. Nếu đạt yêu cầu từ trung bình trở lên học sinh được cộng thêm điểm vào thi tốt nghiệp trung học cơ sở hoặc trung học phổ thông.

- Những trung tâm kỹ thuật tổng hợp - hướng nghiệp - dạy nghề, trường dạy nghề, trung học chuyên nghiệp, Trung tâm dạy nghề của Nhà nước đóng ở địa phương nếu có đủ điều kiện về giáo viên, cơ sở vật chất kỹ thuật có thể được Sở Giáo dục-Đào tạo uỷ nhiệm coi thi, chấm thi, cấp giấy chứng nhận thi nghề (sau khi Sở Giáo dục-Đào tạo xét duyệt kết quả thi).

- Học sinh phải đóng học phí và nơi thu học phí có quyền sử dụng học phí thu được vào các hoạt động dạy nghề, thi nghề.

- Cụ thể:

Dựa vào chương trình nội dung của một số nghề phổ thông, kết hợp với điều kiện thực tế của nhà trường mà xác định nghề cần dạy cho học sinh và tổ chức thực hiện có hiệu quả (soạn tài liệu giảng dạy, trang thiết bị thực hành...)

- Quỹ thời gian:

+ Trung học cơ sở: 90 tiết (cả lý thuyết và thực hành).

+ Trung học phổ thông: 180 tiết (cả lý thuyết và thực hành).

- Về kinh phí cho việc dạy nghề phổ thông: Các phòng giáo dục quận, huyện, cùng với các trung tâm kỹ thuật tổng hợp - hướng nghiệp - dạy nghề nghiên cứu xem xét toàn bộ kinh phí cho hoạt động dạy và học nghề, lập kế hoạch dự trù kinh phí, trình Ủy ban nhân dân quận, huyện xem xét giải quyết, mặt khác quy định sự đóng góp của

học sinh.

- Tổ chức thi nghề phổ thông:

+ Thời gian thi vào cuối tháng 3 hàng năm.

+ Yêu cầu: có tổ chức học mới tổ chức thi một cách nghiêm túc.

+ Giấy chứng nhận nghề phổ thông: Do Sở Giáo dục-Đào tạo cấp và có giá trị cộng thêm điểm xét xếp loại tốt nghiệp và được bảo lưu xét tốt nghiệp cho 1 năm sau tiếp theo năm thi tay nghề.

Hiệu trưởng các trường trung học cần có sự hiểu biết về công tác này và kết hợp chặt chẽ với các trung tâm kỹ thuật tổng hợp - hướng nghiệp - dạy nghề các trường dạy nghề của địa phương để có biện pháp quản lý, chỉ đạo nhằm thực hiện tốt dạy nghề phổ thông cho học sinh trường trung học.

Tóm tắt

▪ Quản lý hoạt động giáo dục lao động, hướng nghiệp và dạy nghề là một trong những nội dung quản lý của người hiệu trưởng. Ở mỗi hoạt động có nội dung, nguyên tắc, hình thức và biện pháp quản lý khác nhau. Đối với hoạt động giáo dục lao động đòi hỏi người hiệu trưởng cần có biện pháp quản lý từ làm chuyên biến nhận thức cho các đối tượng quản lý đến xây dựng và chỉ đạo thực hiện kế hoạch... để lao động vừa có tác dụng giáo dục, vừa có thể gắn lý luận với thực tiễn xã hội đồng thời góp phần rèn luyện những phẩm chất của người lao động.

▪ Trong hoạt động giáo dục hướng nghiệp và dạy nghề thì các con đường hướng nghiệp cần được coi trọng và đánh giá đúng mức nhất là con đường hướng nghiệp qua dạy học các môn văn hoá và hướng nghiệp qua dạy nghề phổ thông. Các biện pháp quản lý hướng nghiệp được xuất phát từ cơ sở lý luận và thực tiễn. Một biện pháp quản lý hướng nghiệp được nhấn mạnh và đi sâu là biện pháp tổ chức tư vấn nghề cho học sinh, đây là biện pháp đang được các lực lượng giáo dục cũng như học sinh quan tâm và mong đợi.

1. Trường Anh/Chị đã thực hiện nguyên lý giáo dục: "học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, lý luận gắn liền với thực tiễn, giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội" trong điều kiện hiện nay như thế nào?

2. Anh/Chị đã (hoặc sẽ) có những biện pháp nào để quản lý hoạt động giáo dục lao động có hiệu quả ở trường mình?

3. Trong các nhiệm vụ cơ bản của hoạt động giáo dục hướng nghiệp, trường Anh/Chị đã thực hiện như thế nào?

4. Anh/Chị liên hệ và đánh giá hoạt động giáo dục hướng nghiệp của nhà trường qua các con đường giáo dục hướng nghiệp?

5. Để hoạt động giáo dục hướng nghiệp thực sự có hiệu quả. Theo Anh/Chị nhà

trường và các tổ chức có liên quan cần làm gì?

6. Quan điểm của Anh/Chị về việc tổ chức thực hiện dạy nghề phổ thông cho học sinh? Thực trạng và hiệu quả?

1. Nên chăng mỗi trường trung học cần có phòng tư vấn tâm lý (trong đó có tư vấn hướng nghiệp) cho học sinh?

2. Có cần thiết tổ chức dạy nghề phổ thông cho học sinh trung học hay không?

Tài liệu học viên cần đọc thêm

1. Các văn bản chỉ đạo về công tác hướng nghiệp, dạy nghề trong trường phổ thông. (Văn kiện đại hội đại biểu Đảng cộng sản Việt Nam khoá IX; Luật giáo dục sửa đổi 2005...)

2. Bộ giáo dục và đào tạo- Trung tâm lao động – hướng nghiệp: Giáo dục hướng nghiệp và giáo dục nghề phổ thông trong đổi mới giáo dục phổ thông (Tài liệu tập huấn) – Hà Nội – 7/2004

3. Bộ giáo dục và đào tạo- Trung tâm lao động – hướng nghiệp: Hướng dẫn sử dụng một số công cụ trong tư vấn hướng nghiệp – Hà Nội – 9/2004

4. Bộ giáo dục và đào tạo: Tài liệu tập huấn tư vấn nghề cho học sinh phổ thông - Hà Nội – 1992.

5. Hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục lao động hướng nghiệp theo năm học

6. Hà Sĩ Hồ – Lê Tuấn: Những bài giảng về quản lý trường học – Tập III – NXB Giáo dục – 1987.

7. Lawrence K. Jones: Những kỹ năng nghề nghiệp bước vào thế kỷ XXI – NXB Thành phố Hồ Chí Minh. 2000.